

*К.е.н., доцент Єршова Н.Ю.
професор кафедри економічного аналізу та обліку
НТУ «Харківський політехнічний інститут»
м. Харків
E-mail: iershova.ny@gmail.com*

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ РИЗИКІВ

Тенденції розвитку підприємств України тісно пов'язані зі зміною середовища, наростанням його невизначеності, виникненням ризикових ситуацій, пов'язаними зі змінами в господарських зв'язках, конкуренції, змінами кон'юнктури ринку, політичного середовища. Великі промислові підприємства випробовують найбільший рівень впливу ризиків через значну залежність попиту на їхню продукцію від кон'юнктурних коливань, пов'язаних з рівнем інвестиційної активності підприємств-споживачів готової продукції [1]. Для

того, щоб протистояти волатильним факторам зовнішнього середовища, необхідно привести у відповідність складність та швидкість системи прийняття управлінських рішень зі складністю та швидкістю змін у стратегічному середовищі. Тому розвитку набувають стратегічні системи обліку, бюджетування, контролю та аналізу. Стратегічний управлінський облік не є простим механічним розширенням традиційного управлінського обліку тільки тому, що в ньому відбувається більш повна інтеграція облікового процесу на всіх рівнях прийняття рішень. За твердженням проф. М.С. Пушкаря, стратегічний управлінський облік більшою мірою спрямований на роботу з певного роду інформацією, релевантність якої може оцінюватися тільки через зміст ключових завдань і цілей стратегічного управління [2].

Мета стратегічного управлінського обліку ризиків – це формування інформації про ризики діяльності підприємства для зацікавлених користувачів та оцінка їх можливого впливу на досягнення планових (прогнозних) показників стратегічного розвитку на основі інтегрованого підходу до узгодження мети, стратегії і процесів управління. Завдання стратегічного управлінського обліку ризиків: визначення інформаційних потреб в процесі управління ризиками; виявлення та аналіз факторів, які впливають певний вид ризику; оцінка конкретного виду ризику; інформування менеджерів відповідних рівнів про наявність і ступінь суттєвості ризиків при прийнятті стратегічних управлінських рішень; моніторинг та контроль за зміною параметрів, що визначають рівень конкретного виду ризику для досягнення запланованих показників при реалізації стратегічного управління; застосування підходів до обліку, спрямованих на зниження втрат, які виникають внаслідок реалізації ризиків.

Ідентифікація ризиків системою стратегічного управлінського обліку можлива на основі моніторингу, який фіксує зміни ключових показників діяльності в динаміці. Моніторинг доцільно проводити за збалансованою системою показників (BSC), яка є одним з інструментів стратегічного управлінського обліку і описує бачення і стратегію підприємства в розрізі

вертикальних і горизонтальних причинно-наслідкових зв'язків з певних аспектів, які можуть бути доповнені з урахуванням специфіки діяльності підприємства, або об'єктів стратегічного управління [3].

Оцінка ризику з метою інформування менеджерів відповідних рівнів про наявність і ступінь його суттєвості при прийнятті (реалізації) стратегічних управлінських рішень можлива на основі інструментів та методик (техніки), які наведені в міжнародному стандарті ISO / IEC 31010: 2009. Проте в практиці діяльності підприємств актуальними залишаються методи якісної та кількісної оцінки ризиків. Якісна оцінка ризиків передбачає виявлення ризиків, що притаманні реалізації передбачуваного рішення, визначення кількісної структури ризиків та виявлення найбільш ризикових областей в розробленому алгоритмі управлінського рішення, яке приймається. Кількісна оцінка ризиків передбачає визначення ступеню конкретних ризиків. Для кількісної оцінки ризиків використовують абсолютні та відносні показники. В абсолютному вираженні ризик може визначатися величиною можливих втрат у матеріально-речовинному або вартісному (грошовому) вираженні. Для абсолютного вимірювання ступеня ризику використовують такі показники, як абсолютна величина ризику (абсолютний рівень втрат), ймовірність виникнення збитків або недоотримання доходів, математичне сподівання (середня величина), дисперсія, середнє квадратичне відхилення, семіквадратичне відхилення. Під час кількісного оцінювання ризику виділяють два основних параметри: ймовірність появи втрат (ймовірність реалізації ризику) – чим вона вища, тим більший ризик; величина втрат (розмір можливих збитків) – чим вона більша, тим більший ризик. Оцінка ризиків системою стратегічного управлінського обліку на основі облікових, аналітичних та контрольних інструментів дозволяє своєчасно виявити і позначити можливі і наявні проблеми, реально оцінити сильні і слабкі сторони його діяльності, дати можливість встановити рівень підприємницького ризику підприємства, отже, вона є вихідною позицією для подальшої розробки та реалізації стратегії управління.

Реалізація мети стратегічного управлінського обліку ризиків в процесі

стратегічного управління забезпечується принципами його організації та функціонування, а саме: прогресивності; адаптивності; безперервності, інформаційної та методичної єдності; інтеграції; регламентації.

Список використаної літератури

1. Єршова Н.Ю. Оцінка стану підприємств промисловості на основі статистичного аналізу / Н.Ю. Єршова // Вісник Харківського національного університету. – 2008. – № 802 . – С.68-71.
2. Пушкар М.С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 1999. 424 с.
3. Каплан Р., Нортон Д. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Пер. с англ. М. Павловой. Москва: Олимп-Бизнес, 2008. 320 с.